

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
ח'תם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 874

מסכת גיטין ע' - ע"ו ♦ כלים כ', ה' - כ"א, א'

בס"ד, י"ב אדר א' תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ טענת אונס אינה יוצרת חיוב
- ♦ ההבדל בין שידוך לעסקה ממונית
- ♦ קבלן שאינו מוכן לקבל את תשלומי הדירה
- ♦ כשהתנחן מיאן לפדות ילד
- ♦ קניית מחסן מעמותת דיור

- ♦ זהירות מביטול תורה
- ♦ מנבית עבור עניי צפת וירושלים
- ♦ ביטול שידוך, אימת?

- ♦ הגדרתו הפסיכולוגית של החרש
- ♦ מעמד החרשים בימינו
- ♦ ההבדל בין חרש לשוטה
- ♦ דין תורה בשיטת הסימנים
- ♦ עד מרוגש, יכול לכתוב את עדותו?

דבר העורך

הדרשה שנקטעה

מעשה מאלף ביותר מסופר על שניים מגדולי ישראל, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (נפטר תקע"ד), והגאון רבי מרדכי בנט - רבה של ניקשבלבורג (נפטר תקפ"ט), אשר בפטירתו העיד עליו החתם סופר כי היה "רבן של כל ישראל".

שני גדולי ישראל אלו הזדמנו למקום אחד, ובעקבות מעשה שהתרחש התגלו לעין-כל מידותיהם המופלאות בענייני בין אדם לחבירו.

פעם אחת הזדמן הגאון רבי עקיבא איגר לעיר ניקשבלבורג, והתכונן לשבות בה בשבת קודש. רב העיר, הגאון רבי מרדכי בנט, כיבדו לשאת דרשה בבית הכנסת ולהנות את הקהל מדברי תורתו. רבי עקיבא איגר נענה להזמנתו. קהל רב מסלתה ושמנה של העיר גדש את בית הכנסת לקראת הדרשה, ורבי עקיבא איגר הטעימם מחידושי המופלאים ומסברותיו מענגות הדעת. בעיצומה של הדרשה רב העיר הפנה לעברו קושיה חזקה על דבריו. רבי עקיבא איגר פסק מהרצאת הדברים, הרהר בשאלה והנהן בראשו לאות הסכמה כי אכן יש בדברי הרב כדי לערער על מהלכו החריק.

מיד נקפו לבו של הגאון רבי מרדכי בנט על שכזאת עשה לגאון הגאונים, וציערו בפני קהל רב. לא היתה כוונתו אלא להיכנס עמו בוויכוח כדרכם של תלמידי חכמים, כדי לחדד את הדברים הנפלאים, אך הוא לא העלה על דעתו לגרום לאורח הנכבד להודות בפני כל כי הושמט הבסיס לכל בנייני הנפלא. בו ביום מיהר הגאון רבי מרדכי בנט לאכסנייתו של הגאון רבי עקיבא איגר כדי לפייסו

דף עא/א אמר רב כהנא אמר רב

הגדרתו הפסיכולוגית של החרש

מבואר בסוגייתנו שחרש-אלם נחשב לגבי דיני התורה כמי שאין בו דעת. הגמרא אף מביאה את דעת חכמים וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך אהע"ז סימן ק"כ סעיף ה'), כי גם אם הוא יודע לבטא את עצמו על ידי כתיבה, אין די בכך כדי להוכיח כי הוא בר-דעת ברמה הנדרשת כדי להתחייב במצוות. שיטות רבות ומגוונות ללימוד חרשים פותחו כבר לפני כ-180 שנה על ידי פרופ' ויקטור אוגוסט יגר, וגם הרש"ש בסוגייתנו מציין את בית הספר לחרשים בעיר וינא, בו לימדו חרשים מקצועות שונים כשאר בני אנוש. בדורות עברו, אדם שנולד חרש נותר נטול השכלה, והתפתחותו השכלית הוגבלה באופן שלא היתה כל אפשרות ללמדו לכתוב, ומשום כך מבאר המהרש"ל (בסוגייתנו), כי בסוגייתנו העוסקת בחרש היודע לכתוב, מדובר בקטן שהספיק לרכוש את אמנות הכתיבה ולאחר מכן התחרש, ומאז נעצרה התפתחותו השכלית.

מעמד החרשים בימינו: כאמור, בימינו אפשר לפתח תקשורת מוצלחת ורבת גוונים עם החרשים ולפתח את שכלם עד לדרגת פקחות המקבילה לזו של שאר בני אדם, כפי שהעיד ר' יואל דייטש מנהל המוסד לחרשים בוינא לפני כ-160 שנה, על תלמידו שכתב מאמרים לעיתונות: "מסופקני אם נמצא בין המוחננים בכל החושים, מי שיוכל להביע רעיונותיו בצורה טובה וחריפה ממנו" (שו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר חלק ב' אבע"ז, סימן נ"ח). לפיכך דנו הפוסקים אם חרש המתקשר עם סביבתו וניכר עליו כי בן דעת הוא, מוגדר כפיקח, ואם כן, אלו תנאים נדרשים כדי להצביע על רמת הבנתו ופקחותו. כדי לדון בשאלה זו, יש להשכיל תחילה בהגדרת מעמד החרש מבחינת שכלו וכישוריו, כפי שהיטיב לבאר זאת החתם סופר (שו"ת אהע"ז סימן ב').

ההבדל בין חרש לשוטה: הגמרא (חגיגה ג/ב) נותנת סימנים לאיבחון השוטה ואומרת, שהיוצא יחידי בלילה ולן בבית קברות ומקרע את כסותו, הרי הוא שוטה שפטור מן המצוות. אולם, חז"ל לא נתנו סימנים לקבוע על פיהם אם חרש בר-דעת הוא, אלא קבעו באופן גורף שכל החרשים אינם ברי-דעת. זאת, משום שהחרש שונה במהותו מן השוטה. חז"ל בעומק דעתם הבינו (רש"י חגיגה ב/ב ד"ה חרש), שהואיל וחרש מנוע מדיבור ומשמיעה, שכלו אינו יכול להתפתח לרמת בר דעת החייב במצוות, כיון שאינו ער דיו למתרחש סביבו. לעומת זאת, לשוטה יש שכל, פעמים אף חריף, אך הוא נמהל בטירוף המשבש את מחשבתו. על כן נזקקו חז"ל לסימנים, שיגדירו מאימתי הטירוף גובר על דעתו וגורם לה להשתבש לחלוטין. עתה, אחר שידועים אנו כי לחרש יש שכל כמו ליתר בני האדם, אלא שקשיים רציניים מגבילים את התפתחותו, דנו הפוסקים על פי אלו הוכחות נוכל לקבוע כי החרש התפתח דיו והגיע לרמת בן דעת.

צעילוי נשמת

הרב **משה צבי יוסף הלפרן** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע ט"ו באדר תשל"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו משפחות **הלפרן** שיחיו קרית קרניצי - גבעת שמואל

צעילוי נשמת

הר"ר **שלום ז'יטניצקי (בודה)** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע פורים, י"ד באדר תשמ"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **לואיז** ע"ה
בת מרגריט ע"ה
נלב"ע י"ג אדר תשע"ג
תנצב"ה
הונצחה ע"י בעלה ידידינו **ניסן חקשווי** שיחיו ומשפחתו שיחיו - הרצליה

דין תורה בשיטת הסימנים: לדעת כל הפוסקים, חרש-אלם שלמד לדבר כאחד האדם, באופן שהוא יכול לבטא את עצמו על ידי דיבור בלבד בלא עזרים אחרים, דינו כפיקח לכל דבר, שכן, הוציא את עצמו מכלל "חרש-אלם" ומעתה הרי הוא כ"חרש המדבר", וכמבואר בסוגייתנו הוא נחשב כבן דעת. כמו כן, אין עוררין לגבי חרש-אלם המדבר בשפת הסימנים בלבד, כי אין די בתקשורת מוגבלת זו כדי לעמוד על סוף דעתו ולהיווכח כי אכן שכלו התפתח ברמה הנדרשת כדי להתחייב במצוות. זאת, אף אם התנהגותו מוכיחה על מח חריף, כפי שמספר בעל צמח צדק (סימן ע"ז) על חייט מקראקא, חרש מבטן ומלידה, שהיה מפורסם בפיקחותו הרבה ואף ייצג את עצמו בכשרון בפני בית הדין, ומכל מקום הכריע שאין דינו כפיקח, כמבואר בסוגייתנו, שאף אם החרש מבטא את עצמו על ידי כתיבה, עדיין אין דינו כפיקח. אולם נחלקו הפוסקים מה דינו של חרש-אלם, שלמד לדבר בשפה עילגת ובשעת דיבורו הוא נעזר בתנועות ידיים. לדעת בעל דברי חיים (אבן העזר סימן ע"ב) דינו כפיקח, ואף שדיבורו עילג הוא נחשב כמדבר. אולם, בעל לבושי שרד (נאות דשא אבה"ז סימן קל"ב) סובר כי דיבור נלעג אינו נחשב דיבור.

דף עא/א שאני עדות דרחמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם

עד מרוגש, יכול לכתוב את עדותו?

מבואר בסוגייתנו שאלם אינו רשאי להעיד בכתב, משום שהעדות צריכה להאמר בפה, שנאמר (דברים יט/טו): "על פי שני עדים". לדעת רבינו תם (יבמות לא/ב ד"ה דחזא) כוונת התורה היא, שעל העד להיות בעל אפשרות להעיד בפיו ומשום כך אף אינו יכול למסור את עדותו בכתב. אך מי שאינו אלם, רשאי להעיד גם על ידי מסירת דבריו באיגרת לבית הדין. אולם רש"י (דברים יט/טו) והרמב"ם (הלכות עדות פרק ג' הלכה ד') חולקים וסוברים, כי לא זו בלבד שעד צריך להיות בעל אפשרות להעיד בפיו, אלא עליו להעיד בפועל בפיו בלבד, ואין בית הדין רשאי לקבל עדות שנכתבה ונשלחה אליו (עיין אבני נזר יו"ד סימן ש"ו).

זהירות מביטול תורה: להלכה נפסק (שולחן ערוך חו"מ סימן כ"ח סעיף י"א), כי יש לומר את העדות בפה בלבד. אולם, כאשר תלמיד חכם נזקק להעיד, אפשר להקל עליו כדעת רבינו תם, שישגר אגרת לבית הדין, כדי שלא יבטל את תלמודו (ב"ח, טור סימן כ"ח ס"ק ט"ו).

עד שהתרגש בהופעתו לפני בית הדין: לעיתים קורה שעד העומד להשמיע את דבריו מתרגש מאד, עד שאינו מסוגל לפצות את פיו, או שהעד לוקה בצרידות חמורה שאינה מאפשרת לו לשאת את קולו. יש לברר, איפוא, האם גם לדעת רש"י והרמב"ם הסוברים שאין לקבל עדות בכתב, יש להבדיל בין כתיבת עדות מחוץ לכתלי בית הדין, לבין כתיבת עדות בנוכחות בית הדין. מצד אחד, מאחר שתכלית הדיבור היא לבטא את דעותיו ואת כוונותיו של המדבר, הכתיבה, שאף על ידה אדם מבטא את כוונותיו, יכולה להחשב כתחליף לדיבור, וממילא, כתיבת עדות בפני בית הדין אינה דומה לכתיבתה מחוץ לכתלי בית הדין, שכן, הכותב עדות בפני הדיינים, הרי הוא כמי שמדבר בפניהם ועדותו כשרה. מאידך גיסא, יתכן, כי למרות שאדם מבטא את עצמו גם בכתיבה, עדיין אין היא יכולה לשמש כתחליף לאמירה במקומות שבהם נצטוונו לומר דברים בפינו (עיין רשב"א בסוגייתנו, שו"ת נודע ביהודה מהד"ק חו"מ סימן ל', ועוד). הפוסקים הגדירו דיון זה, האם "כתיבה כדיבור" או שמא "אין כתיבה כדיבור".

כתיבת דברי תורה: בירור נושא זה נוגע לחלקים רחבים ממצוות התורה, (עיין פרי מגדים משבצות זהב סימן מ"ז אות ב'), כגון, האם יש לברך ברכת התורה על כתיבת דברי תורה. שכן, אם כתיבה כדיבור - יש לברך עליה. אך אם אינה נחשבת כדיבור, מותר לכתוב דברי תורה גם בלא ברכה. כמו כן, הנמצא בחדר הכניסה לבית המרחץ, מקום בו אסור לדבר בדברי תורה אך מותר להרהר בהם, אינו רשאי לכתוב דברי תורה אם כתיבה נחשבת כדיבור, אולם, אם כתיבה אינה כדיבור - רשאי (שולחן ערוך א"ח סימן מ"ז ס"ק ב' וט"ז) [עיין שדה חמד מערכת א' כלל קל"ט, הסובר שמכל מקום אין לכתוב במקום זה, שמא יבוא לידי דיבור].

ספירת בני ישראל, גם על ידי כתיבה: כידוע, אסור למנות את בני ישראל (יומא כב/ב), וכן נפסק להלכה (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ד' הלכה ד'), שנאמר (הושע ב/א), "לא ימד ולא יספר". לדעת חתם סופר (הובא בכתב סופר יו"ד סימן ק"ו) כתיבה כדיבור, ומשום כך גם המונה את בני ישראל בכתיבה עובר על איסור.

מגבית עבור עניי צפת וירושלים: תלמיד הגר"א, הגאון רבי ישראל משקלוב זצ"ל, ייסד את קהילת הפרושים בארץ ישראל. בפעולותיו לביסוס היישוב, ארגן הגאון רשימה שכללה את

בדברים ולהניח את דעתו. ברם, להפתעתו הרבה, מיד בתחילת פגישתם גילה רבי עקיבא איגר את אזנו כי פלפולו נותר יציב ואיתן ואין בקושיית רב העיר כדי לסתרו, והסביר לו את הדברים אחת לאחת.

עתה היה רבי מרדכי בנט מופתע ומשתאה, הלמאי לא שטח כבודו את הדברים על אתר, באזני קהל השומעים? מדוע הניח להם להבין כי קושייתו מערערת את דבריו?

רבי עקיבא איגר השיב מיד, משל לא הבין את השאלה כלל: הן כבודו הוא המרא דאתרא והכל מחוייבים בכבודו, ואילו אני איני אלא אורח במקום זה. מעדיף אני להיות המנוצח מאשר המנצח, למען יגדל כבודו של רב העיר בעיני בני עירו!

יצא רבי מרדכי בנט מחדרו של רבי עקיבא איגר, וציווה את שמשו להכריז בעיר כי הוא מבקש לשאת דברים בפני כל הקהל. עתה התכנס קהל רב יותר מבראשונה, לפי שגם מבני העיר שאינם תלמידי חכמים השתוקקו לדעת על מה ולמה מצא לנכון רבם הנערץ לכנס אסיפה דחופה.

בנוכחות כל בני עירו פתח רבי מרדכי בדברים וסיפר את כל השתלשלות העניינים, על שאלתו בעיצומה של דרשת רבי עקיבא איגר, ועל הסיבה שבגינה נמנע הדורש לסתור את קושייתו!

רבי מרדכי בנט עשה כן למען ידע כל איש מישראל, כי תורתנו הקדושה מגביהה את לומדיה מעל הבלי העולם הזה ומשטחת בפניהם כלא היו, הרים של חשבונות ונגיעות התופסים מקום של 'כבוד' בקרב אנשים מן היישוב.

כשסיים רבי מרדכי את דבריו ידעו בני העיר והכירו כי גם רבם מגדולי בעלי המידות הוא... ושנים רבות עוד הזהדו הדברים בלב העדים הרבים למחזה המפעים, בראותם שני גדולי ישראל נערצים, נכבדים ומכובדים, מסיטים חישובי-כבוד כאבק פורה, ומקדשים את נותן התורה, בהראותם לעין-כל כי התורה מזככת את לבו ואת שכלו של הלומדה, איש איש לפי עמלו וגייעתו בתורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ע/א שמונה רובן קשה ומיעוטן יפה... ושינה...

עניינה של השינה

כתב הגר"א (משלי יט/כג):

"נתן הקב"ה לאדם בטבעו שיישן כדי שתעלה נשמתו לישיבה של מעלה ושם מגלין לו רזי תורה,

ומה שאי אפשר לאדם ללמוד בשבעים שנה, לומד שם בשעה אחת.

אך מאותו הלימוד אינו בא לו שום שכר כלל אלא שזהו הוא השכר בעצמו, אבל מה שלומד ביום היא מביאתו לחיי העולם הבא."

דף ע"א שלשה דברים מכחישים כחו של אדם פחד דרך ועון

שלושה כנגד שלושה

זהו ביאורו של המהר"ל:

האדם יש בו שלושה מרכיבים, הגוף, הנפש (שיש גם לבהמה), והשכל - הנשמה העילאית. הגוף נכחש על ידי הדרך התנועה והמאמץ. הנפש על ידי הפחד, והנשמה על ידי החטא!

הוקדש לעילוי נשמת

מרת **הנטשע פלדמן** ע"ה
ב"ר שלמה אליהו גולדברגר ז"ל
נלב"ע ט"ז באדר תשס"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **שלמה פלדמן** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

שמותיהם של עניי צפת וירושלים ושיגר אותה לנדיבים מעבר לים. הנדיבים הללו ביקשו כי ליד שמו של כל עני יצויין מספר נפשות בני ביתו. דרישה זו עוררה חשש שהופנה להכרעתו של החתם סופר (שו"ת קובץ תשובות סימן ח'), שמא אסור לציין את מספר הנפשות, שהרי כתיבה כדיבור ואסור למנות את בני ישראל בפה.

העתקה אינה נחשבת כספירה: בשאלתו ציין רבי ישראל, כי לדעתו אין איסור לעשות כן, משום שספירת האנשים **עצמם ובפניהם** בלבד היא האסורה. אולם, ה"חתם סופר" חלק על דבריו וסבר, כי בכל אופן ודרך אין למנות את בני ישראל. אך הכריע כי מקרה זה שונה, שכן, הגבאי הכותב את השמות, מעתיק אותם מפנקס הקהילה, ופעולה זו אינה נחשבת ספירה אלא העתקה בלבד.

דף ע"ג/א אונסא דלא שכיח הוא

ביטול שידוך, אימתי?

הגמרא בסוגייתנו מספרת על רב פפא ורב הונא אשר שכרו ספנים להוביל שומשום בנהר, והספנים קיבלו על עצמם אחריות לכל נזק או תקלה העלולים להתרחש בדרך. לפתע השלטונות שכרו את הנהר ומנעו בו מעבר ספינות, ורב פפא ורב הונא תבעו מהספנים שיממנו מכיסם את הובלת הסחורה על גבי חמורים, שהרי התחייבו שישאו בכל נזק שיארע. אולם, רבא הכריע, וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך סימן רכ"ה סעיף ה'), שהספנים פטורים מלעשות כן, משום שאדם אינו כולל בהתחייבותו מאורעות נדירים ובלתי מצויים, וסכירת הנהר על ידי השלטונות הינה פעולה נדירה ביותר שעליה לא התחייבו הספנים.

טענת אונס אינה יוצרת חיוב: אף על פי שקבלת אחריות אינה כוללת בתוכה מקרי אונס נדירים, אין בכוחה של טענת אונס לייצר חיוב. כלומר: אין אדם יכול לטעון, כי לא מילא את התחייבותו בעסקה משום אונס שאירע לו, ועל כן על הצד השני לנהוג עמו כאילו העסקה הושלמה כנדרש. וכגון: ראובן הציע לשמעון להתלוות אליו למקום פלוני תמורת שכר מסויים ושמעון נאנס ונמנע ממנו ללוות את ראובן, אין שמעון רשאי לתבוע את התשלום מראובן, שכן, מראש הוסכם שהתשלום הוא על הליווי, ובלעדיו - אין כל עילה לתשלום זה (ש"ך חו"מ סימן כ"א ס"ק ג').

קהילות שלמות, יחידים ומשפחות נפוצו לכל עבר בתקופת מלחמת העולם השנייה. מאורסים רבים שלא יכלו להנשא משום שגבולות עויינים הפרידו ביניהם, נלאו מההמתנה הארוכה שנכפתה עליהם, ובקשו להנשא לאחרים, אלא שחששו מהחרם שמקבלים על עצמם הבאים בקשרי שידוכים, שלא לבטל את השידוך בלא הסכמת שני הצדדים.

ההבדל בין שידוך לעסקה ממונית: לכאורה, מאחר שבעת עריכת התנאים מגבילים את תאריך הנישואין, אי עמידה בתאריך זה גורמת לביטול השידוך, שהרי התחייבות הצדדים זה לזה היא בתנאי שכל צד ימלא את התחייבויותיו, ואם תנאי יסודי זה מופר, רשאי כל אחד מן הצדדים לראות את עצמו כמשוחרר מכל התחייבות. כך אכן סובר הש"ך (חו"מ סימן כ"א ס"ק ג'). אלא, שבדברי הט"ז (יו"ד סימן רל"ו) אנו מוצאים חילוק מעניין בין שידוך לבין עסקי ממון. שכן, מטרת המוכר חפץ הינה לקבל את תמורתו ואם הקונה אינו משלם כנדרש, הרי הוא מפר את העסקה. אולם, מהות השידוך היא הסכמה בין החתן והכלה להנשא זה לזה, והזמן המדוייק לעריכת החופה והקידושין אינו מרכיב עיקרי וחיוני בהסכם זה. לפיכך, גם כאשר צד אחד מעכב את הנישואים, אין הצד השני רשאי לבטל את השידוך לגמרי. עתה, כאשר נבוא לדון האם מותר לזוגות המאורסים שנפוצו לכל עבר במלחמת העולם השנייה, לבטל את השידוך ולהנשא לאחרים, יהיה דינם תלוי במחלוקת הפוסקים הנזכרת.

אלא, שבמקרה זה הכריע בעל המנחת יצחק (שו"ת, חלק א' סימן ט"ו), כי מחמת שתי סיבות מותר לבטל את השידוך לכל הדעות: **א.** יש לחלק בין עיכוב הנישואין לתקופה קצרה, כאשר מהות השידוך אינה נפגמת, לבין מקרה בו חלפו שנים ארוכות מני עריכת השידוך. המתנה ארוכה זו נחשבת כביטול השידוך. **ב.** פריצת מלחמת עולם נחשבת כאירוע נדיר ובלתי שכיח ומשום כך כאשר בני הזוג התחייבו זה לזה שלא להפר את השידוך, לא כללה התחייבותם אונסים נדירים, כמבואר בסוגייתנו.

דף עד/ב הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז

קבלן שאינו מוכן לקבל את תשלומי הדירה

סוגייתנו עוסקת בבעל שנתן גט לאשתו, והתנה שהגירושין יחולו רק לאחר שהיא תתן לו מאתיים זוז. הגמרא דנה אם כוונתו של הבעל היתה שהגירושין יכנסו לתקפם כאשר הוא יקבל לידי את הכסף, או שמא די בכך שהיא תתן לו את הכסף. הנפקא מינה היא, במקרה שהבעל התחרט וסרב לקבל את הכסף והאשה הניחתו לפניו בעל כרחו. שכן, אם כוונתו היתה שהאשה תתגרש כאשר הוא יזכה בכסף - לא התקיים התנאי, שהרי הוא לא זכה בו עדיין. אולם, אם כוונתו היתה שהגירושין יחולו רק לאחר שהיא תתן לו את הסכום הנדרש, גם באופן זה קיימה האשה את התנאי, שהרי היא נתנה את הכסף ואין צורך שהוא יזכה בהם. להלכה (רמב"ם הלכות גירושין פרק ח' הלכה כ"א, שולחן ערוך אבן העזר סימן קמ"ג סעיף ד') נפסק, כי עד שלא קיבל הבעל את המעות מרצונו, האשה אינה מגורשת. **כשהכהן מיאן לפדות ילד:** בכפר נידח נולד ליהודי בן בכור.

כאשר האב רצה לקיים את מצוות פדיון הבן, התברר לו לתדהמתו כי הכהן היחיד המתגורר בכפר מסרב לקבל לידי את חמשת הסלעים, מסיבות השמורות עמו. לכאורה, מצבו של האב דומה לזה של האשה שבעלה מסרב לקבל מאתיים זוז מידי אשתו, וכשם שנפסק להלכה, שנתנית המעות בעל כרחו של הבעל אינה נחשבת לנתינה, כמו כן אבי התינוק אינו יכול לקיים את המצווה על ידי הנחת הסלעים לפני הכהן המסרב לקבלם.

מתנות כהונה, כיצד? אולם, בעל פרי חדש (בספרו שו"ת מים חיים, סימן ד' הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן ס"א ס"ק א') מחלק בין שני המקרים ואומר, כי כאשר הבעל מתנה שהגירושין יחולו אם אשתו תתן לו מאתיים זוז, כוונתו היחידה היא לכך שהונו האישי יגדל במאתיים זוז. לכן, כאשר האשה מניחה את המעות לפניו והוא לא זוכה בהן, עדיין לא קויים התנאי. לעומת זאת, בפדיון הבן ובשאר מתנות כהונה, המצווה היא

להעניק לכהן את אשר ציוונו הקב"ה, אך אין זו חובתנו לוודא שהכהן אכן יזכה בהן, אלא די בכך שהנחנו אותן לפניו. על כן, האב רשאי להניח את הסלעים לפני הכהן, וסירובו לקבלם אינו פוגם בקיום מצוות פדיון הבן. אמנם, היו שחלקו על דבריו וסברו כי גם במתנות כהונה אין יוצאים ידי חובה על ידי נתניה לכהן בעל כרחו (שו"ת אגורה באוהלך, הובא בשדי חמד חלק ה' מערכת הנון כ' כ"א, ובקצות החושן סימן רמ"ג ס"ק ד' נשאר בצ"ע).

ברם, נידונים אלה הינם לגבי גט ומתנות כהונה בלבד, שכן, בדבר חמור כענייני גיטין החמירו הפוסקים, וכן במתנות כהונה נאמרה בתורה לשון "נתינה" ויתכן שאין די בהנחת המתנות לפני הכהן. אולם, בדיני ממונות אנו מחשיבים נתניה בעל כרחו של המקבל כנתינה מושלמת (בית שמואל שו"ע אבן העזר סימן קמ"ג סעיף ד' ס"ק ז').

קניית מחסן מעמותת דיר: מעשה באדם שרכש מחסן מעמותה וחתם על חוזה שכלל בתוכו את שני הסעיפים הבאים: **א.** התשלום על המחסן יחולק לששה תשלומים. **ב.** המחסן יעבור לבעלות הקונה רק לאחר התשלום האחרון.

כעבור זמן מה, מסיבות שונות, התחרטה הנהלת העמותה ממכירת המחסן ובקשה למנוע את העברתו לידי הקונה, תוך שימוש בסעיף הקובע כי המחסן יעבור לבעלות הקונה רק **בתום** התשלומים. עקב כך הונחו פקידי העמותה שלא לקבל את התשלומים הנוספים מידי הקונה, ועל ידי כך לבטל את הקניין. אולם, מאחר שבדיני ממונות, כאשר אדם מתחייב להעביר ממון לרעהו, הוא יוצא ידי חובה בכך שהניח את הסכום הנדרש לפניו, כאמור, גם במקרה זה נפסק (פד"ר ירושלים דיני ממונות ח"ג עמוד צ"ט) כי יד הקונה על העליונה, מאחר שהוא עמד בהתחייבותו לשלם את תשלומיו כנדרש.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

